

Domme og afgørelser fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fra december 2011

De Donder og De Clippel mod Belgien (dom af 6. december 2011). Klagernes søn, der var psykisk syg, begik selvmord under afsoning af en behandlingsdom. Han havde oprindeligt afsonet på en særlig fængselsafdeling for psykisk syge, ligesom han havde været placeret på en behandlingsinstitution. Umiddelbart før han begik selvmord, havde han udvist aggressiv adfærd og var blevet flyttet til en enecelle på en almindelig fængselsafdeling. Menneskerettighedsdomstolen lagde til grund, at de belgiske myndigheder burde have været bekendt med, at klagernes søn var selvmordstruet. Ved at placere ham på en almindelig fængselsafdeling – uden tilstrækkelig opsyn – havde myndighederne svigtet deres forpligtelse til at beskytte hans liv, jf. EMRK artikel 2 (*retten til liv*). Da placeringen af klagernes søn på en almindelig fængselsafdeling endvidere var sket i strid med national lovgivning, forelå der desuden en krænkelse af EMRK artikel 5, stk. 1 (*retten til frihed*).

Kanagaratnam mod Belgien (dom af 13. december 2011). Klagerne var en mor og hendes tre børn. Som asylansøgere blev de frihedsberøvet i ca. 4 måneder i et særligt modtagecenter for ulovligt indrejste i Belgien. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at frihedsberøvelsen af børnene – men ikke moren – var i strid med EMRK artikel 3 (*forbud mod umenneskelig og nedværdigende behandling mv.*). Domstolen havde tidligere fundet, at forholdene for uledsagede børn i det pågældende modtagecenter var konventionsstridige, bl.a. fordi der ikke er grundlæggende faciliteter til stede for børn. I nærværende sag var børnene flygtet fra en borgerkrig og derfor særligt sårbare. Selv om børnene havde haft deres mor til stede, fandt Domstolen, at der var sket krænkelse af EMRK artikel 3. Da forholdene i centret var åbenbart utilstrækkelige for familier – og dermed ikke lovlige i konventionens forstand – forelå der også en krænkelse af EMRK artikel 5, stk. 1, litra f, vedrørende frihedsberøvelse af udlændinge.

Mor mod Frankrig (dom af 15. december 2011). Det udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 10 (*retten til ytringsfrihed*), at klager, der var advokat, var blevet dømt for at overtræde sin tavshedspligt ved at have udtalt sig om en fortrolig ekspertrapport, som havde været fremlagt under retssag, og som senere var blevet lækket til pressen. Domstolen bemærkede, at pressens læk af fortrolige oplysninger som udgangspunkt ikke fritager advokater fra at overholde deres tavshedspligt. I den konkrete sag havde klager udelukkende kommenteret på oplysninger, der allerede var offentliggjort af pressen. Kommentarerne blev fremsat som del af en debat af offentlig interesse, der handlede om risikoen ved anvendelse af en bestemt vaccine. Sammenfattende fandtes hensynet til beskyttelsen af fortrolige oplysninger ikke tilstrækkeligt til at kunne begrunde et indgreb i klagers ytringsfrihed.

Finogenov m.fl. mod Rusland (dom af 20. december 2011). Klagerne var blevet holdt som gidsler i et russisk teater. Under redningsaktionen anvendte myndighederne en bedøvende gas, som viste sig at være giftig, hvilket førte til, at 125 gidsler døde. Menneskerettighedsdomstolen fandt ikke, at anvendelsen af den livsfarlige gas i sig selv var i strid med EMRK artikel 2 (*retten til liv*). Derimod var det en krænkelse af EMRK artikel 2, at planlægningen og gennemførelse af redningsaktionen havde været kaotisk og ukoordineret, hvilket indebar, at der ikke i tilstrækkelig grad var blevet taget

hensyn til beskyttelsen af gidslernes liv. Tilsvarende udgjorde det en krænkelse af EMRK artikel 2, at der aldrig var blevet gennemført en uafhængig undersøgelse af forløbet, og at det således bl.a. aldrig var kommet frem, hvilken type gas der var brugt under aktionen.

Schwabe og M.G. mod Tyskland (dom af 1. december 2011). Under uroligheder i forbindelse med G8-topmødet i Rostock anholdt politiet et større antal aktivister. Klagerne blev dagen efter anholdt foran det fængsel, hvor en række af de tilbageholdte aktivister var placeret. Klagerne var i besiddelse af bannere med slagordene ”frihed for alle fanger” og ”løslad alle nu”. De tyske domstole fandt under henvisning til bannernes budskab, at frihedsberøvelsen var lovlig med henblik på at hindre en forbrydelse eller forsættelse heraf. Efter 5 ½ dag, da G8-topmødet var afsluttet, blev klagerne løsladt. Menneskerettighedsdomstolen fandt det ikke tilstrækkelig godt gjort, at frihedsberøvelsen havde været nødvendig for at hindre klagerne i at begå en forbrydelse, jf. EMRK artikel 5, litra c (*retten til frihed*). Domstolen lagde bl.a. vægt på, at bannerteksterne var tvetydige, og at klagerne ikke var fundet i besiddelse af genstande eller våben, der tydede på, at de havde til hensigt at udføre en befrielsesaktion. Domstolen fandt heller ikke, at frihedsberøvelsen kunne anses for hjemlet i EMRK artikel 5, litra b, hvorefter der bl.a. kan ske frihedsberøvelse af en person for at sikre opfyldelsen af en ved lov foreskrevet forpligtelse. Domstolen bemærkede herved, at der ikke var udstedt noget konkret påbud til klagerne, og at en generel forpligtelse til ikke at begå fremtidig kriminalitet ikke i sig selv kan begrunde frihedsberøvelse. For så vidt angik EMRK artikel 11 (*retten til forsamlingsfrihed*) accepterede Domstolen, at opretholdelsen af sikkerhed og orden var en betydelig udfordring for myndighederne under G8-topmødet. Klagerne havde dog ved deltagelse i demonstrationerne haft til hensigt at bidrage i en debat af offentlig interesse, og det fandtes ikke påvist, at de havde haft voldelige intentioner. Yderligere kunne myndighederne have anvendt mindre indgribende midler. Indgrebet var derfor ikke proportionalt, og der forelå en krænkelse af EMRK artikel 11.

Zandbergs mod Letland (dom af 20. december 2011). Klageren blev varetægtsfængslet i USA med henblik på udlevering til Letland, hvor han var tiltalt for drab. Klager mente bl.a., at varetægtsfængslingen i USA inden udleveringen skulle medregnes som en del af den samlede varetægtsfængsling. Domstolen fastslog, at EMRK artikel 5 (*ret til frihed og sikkerhed*) ikke indeholder en ret til, at varetægtsfængsling i tredjestater medregnes i den samlede varetægtsfængsling. Domstolen afviste derfor denne del af klagen.

Ajdarić mod Kroatien (dom af 13. december 2011). Klager, der afsonede en fængselsdom for tyveri, var indlagt på et fængselshospital, hvor han delte stue med flere andre. En af de andre patienter SS informerede politiet om, at han havde overhørt klager – i en samtale med en tredje patient MG – tilstå medvirken til tre drab, som MG var sigtet for. På baggrund af disse oplysninger blev der rejst tiltale mod klager, og han blev idømt 40 års fængsel. Menneskerettighedsdomstolen fandt, at domfældelsen af klager var en krænkelse af EMRK artikel 6 (*retten til retfærdig rettergang*). Domstolen bemærkede, at klager alene var blevet dømt på baggrund vidneudsagnet fra SS. Under sagen var kommet frem, at SS var psykisk syg, led af vrangforestillinger og havde nedsat hørelse. Endvidere kunne klager påvise, at SS’ vidneudsagn var behæftet med mange unøjagtigheder og selvmodsigelser. Ved ikke at forholde sig nærmere til disse oplysninger –

herunder forsøge at afprøve troværdigheden af SS' forklaring – havde de nationale domstole krænket klagers ret til en retfærdig rettergang.

Al-Khawaja og Tahery mod Storbritannien (Storkammerets dom af 15. december 2011). Al-Khawaja var en læge, som var dømt for to tilfælde af blufærdighedskrænkelser over for kvindelige patienter. Den ene af kvinderne begik selvmord før retssagen, hvilket førte til, at hendes forklaring blev dokumenteret under hovedforhandlingen. Tahery var dømt for knivdrab i en anden sag. Et vidne forklarede politiet, at han havde overværet forbrydelsen, men vedkommende nægtede at afgive forklaring under hovedforhandlingen af frygt for klager. Hans forklaring blev i stedet dokumenteret. I begge sager havde retsformanden understreget overfor nævningerne, at der skulle tages højde for, at klagerne ikke havde haft adgang til modafhøring. Menneskerettighedsdomstolens 4. kammer havde ved dom af 20. januar 2009 fastslået, at der forelå en krænkelse af EMRK artikel 6 (*retten til retfærdig rettergang*) i begge sager. Domstolen tog herved udgangspunkt i det velkendte princip, jf. bl.a. Unterpertinger-dommen, hvorefter det eneste eller reelt afgørende bevis i en straffesag ikke må være en vidneforklaring, som den tiltalte ikke har haft mulighed for at imødegå ved kontraafhøring. Kammerets afgørelse blev mødt af omfattende kritik i Storbritannien, herunder i retsvæsenet, hvor det blev anført, at dommen reelt indebar et forbud mod hearsay, hvilket var uforeneligt med de britiske retstraditioner. Menneskerettighedsdomstolens storkammer responderede i sin afgørelse på denne kritik ved at acceptere, at doktrinen om ”eneste eller reelt afgørende beviser” nok var blevet anvendt for ufleksibelt i domstolens praksis. Storkammeret udtalte således, at der kan forekomme tilfælde, hvor ”afgørende beviser” kan anvendes, uanset manglende adgang til kontradiktion. I så fald må der dog stilles krav om, at den manglende adgang til kontradiktion modsvares af andre garantier, herunder stærke processuelle beskyttelsesforanstaltninger, der kan udligne de vanskeligheder en sådan bevisførelse indebærer for forsvaret. I forhold til Al-Khawajas sag lagde Domstolen herefter vægt på, at vidnet havde begået selvmord, og at hendes fravær under hovedforhandlingens således var uundgåeligt. Endvidere lagde Domstolen vægt på, at vidneudsagnet – selv om det var afgørende – ikke var det eneste bevis, men var understøttet af andre beviser, ligesom retsformanden klart havde formanet nævningerne om faren ved at lægge uprøvede beviser til grund. Sammenfattende fandt Storkammeret herefter ikke, at der forelå en krænkelse af EMRK artikel 6, stk. 1, sammenholdt med artikel 6, stk. 3, litra d. I Taherys tilfælde, hvor vidnets fravær alene skyldtes frygt, forelå der derimod en krænkelse af konventionens artikel 6, stk. 1, sammenholdt med artikel 6, stk. 3, litra d.

X mod Letland (dom af 13. december 2011). Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol fastslog, at det var et brud på EMRK artikel 8 (*ret til familieliv*), at de nationale domstole i en sag om udlevering af et barn fra Letland til Australien ikke havde foretaget en grundig vurdering af alle relevante dele af familieforholdet. De nationale domstole havde bl.a. ikke inddraget en rapport fra en psykolog, som konkluderede, at barnet ville lide skade ved at blive adskilt fra sin mor.

Laduna mod Slovakiet (dom af 13. december 2011). Klager var som varetægtsarrestant underlagt særlige restriktioner i forhold til besøg og muligheden for at se tv. Tilsvarende restriktioner gjaldt ikke for indsatte, som afsonede straf. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol påpegede, at det i nogle tilfælde kunne være nødvendigt at begrænse mulighederne for besøg til varetægtsfængslede,

bl.a. af hensyn til sagens opklaring, men sådanne regler kunne ikke udstrækkes til at gælde generelt for alle varetægtsfængslede. Der forelå derfor i den konkrete sag en krænkelse af EMRK artikel 14 (*forbud mod diskrimination*) sammenholdt med EMRK art. 8 (*ret til privatliv og familieliv*).

Lakićević m.fl. mod Montenegro og Serbien (dom af 13. december 2011). En ny lov betød, at klagerne, der alle var pensionister, som havde fået arbejde på deltid, ikke længere kunne modtage pension samtidig hermed. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol accepterede, at loven forfulgte et legitimt formål, men fandt, at myndighederne burde have lavet gradvis udfasning af ordningen, idet der var tale om et intensivt indgreb over for klagerne. Der var derved sket en krænkelse af EMRK, 1. tillægsprotokol, artikel 1 (*beskyttelse af ejendom*).